

**CSIFFÁRY GERGELY:
A MÁSIK LENKEY
LENKEY KÁROLY HOVÉD EZREDES
(1803-1874) ÉLETRAJZA**

Kép: A T. Ágoston László: „A két Lenkey” című könyvbemutatójára (2006.márc.6) készült meghívó képanyaga.

A Másik Lenkey Lenkey Károly honvéd ezredes (1803-1874) életrajza

Csiffáry Gergely

ABSTRACT: The Other Lenkey: the Biography of Károly Lenkey, Colonel of the National Army (1803–74)
On hearing the name Lenkey, most of us automatically think of Sándor Petőfi's poem, *The Company of Lenkey (Lenkey százada)*, in which the poet raised an everlasting memory to János Lenkey and the escape of the company of hussars led by him. The life and personality of János Lenkey, the younger brother of Károly Lenkey, is much more known, since the former is commonly associated with the thirteen martyr generals of Arad, as after 1849 he was chased to madness and driven to perdition by the Habsburg tyranny. But as the life and personality of the other Lenkey, Károly (1803–1874), is hardly known at all, the author undertook the task of presenting the Colonel's life to the readers.

Ha a Lenkey nevet halljuk, önkéntelenül is legtöbbünknek Petőfi Sándor: *Lenkey százada* című verse jut az eszébe, amelyben Lenkey Jánosnak és a Lenkey huszárszázad szökésének állított örök emléket a költő. Lenkey János élete és személye, aki Lenkey Károly öccse volt, sokkal inkább ismert a köztudatban, mert őt a 13 aradi vértanúval együtt emlegetjük, akit örületbe és pusztulásba kergetett a Habsburg önkényuralmi rendszer. Ez az oka, hogy a másik testvérről alig tudunk valamit, az ő emlékét jobbra a helytörténet tartja csupán számon, s tevékenységét nem méltatja, legfeljebb érintőlegesen az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc gazdag történeti irodalma. Ez is indokolja, hogy a forradalom és szabadságharc 150. éves évfordulóján az eddig kevésbé ismert Lenkey Károly honvéd ezredes életét és tevékenységét választottam dolgozatom témájául. Választásom azért esett rá, mely olyan kiemelkedő helyi személyiség, aki 1848.-ban 9 hónapig, mint a Heves megyei nemzetőrség parancsnoka a polgári életben tevékenykedett. Katonai tapasztalatait kiválóan tudta kamatoztatni a belügyminiszter, továbbá a megyei első alispán

alárendeltségéhez tartozó szervezetnél, a modern értelemben vett önkormányzatnál. 1848.-ban tagja volt a polgári korszak hajnalán született új megyei önkormányzatnak, a Heves és Külső –Szolnok vármegyék Állandó Bizottságának. 1848 decemberétől már a hadseregben szolgált, s jelentős seregszervező tevékenységet fejtett ki. A világosi fegyverletétel után 13 évi várfogságra ítélték, s kegyelemmel szabadult 1853.-ban. 1981.-től ellenzéki politikai tevékenységet fejtett ki, s 1867.-től Heves vármegye főszámvevője volt. Fordulatokban gazdag életét, munkásságát s emberi vonásait a következő oldalakon ismerheti meg az olvasó.

Lenkey Károly családja és származása

A Lenkey család eredetileg Gömör megyebeli família, amely ősi fészke Sajólenke [ma Szlovákiához tartozik az egykori Gömör- Kishont megyei falu, s a neve : Lenka] volt. Sajólenkét eredetileg Nenkének nevezték, melyről a családot is hosszú ideig Nenkey néven említik az iratok.¹ Más forrás szerint a Lenkey ősök a nemességet 1320.-ban kapták.² A családot még az 1549.-ben készült összeírás is Nenkéi néven említik. Viszont 1588.tól már Lenkey néven fordulnak elő az okiratokban.³

A Lenkey család utóbb kettévált, a zádorfalusi és imolai ágra, mindkét ág még a XVI. században Zádorfalván lakott, közös ősük Lenkey Demeter.

Lenkey Demeter Gömör megyei szolgabíró volt. Ő már Zádorfalván lakott, de rajta kívül több Lenkey is élt ugyanitt. Lenkey Demeter Márton nevű fiától ágazik tovább a család. Lenkey Márton gyerekei 1653.-ban osztoznak az örökségen. Fiai közül L. Demeter az imolai birtokon települt le, míg öccse L. Ferenc a Zádorfalván virágzó ág ősapja lett. Lenkey Ferenc fia L. György még Zádorfalván lakott. Lenkey György a tábornokká lett János és Károly honvéd ezredes dédnagyapja volt. Később a Lenkey nemzetség olyannyira terebélyes lett, hogy a határt is saját ekével művelte, vagyis elszegényedett, s jobbágyok híján maguk húzták az ekét. Az ősök között Lenkey János néven 1704.-ből ismerjük azt a férfit, aki a felkelt gömöri nemesség tizedeseként harcolt Rákóczi Ferenc zászlaja alatt, s rajta kívül a családban L. András és L. Péter szintén, mint derék kurucok küzdöttek a szabadságért.⁴

¹ FORGON Mihály 1909.II. 70.- A legelső Lenkey őst a XIII-XIV században említik, név szerint bizonyos Nenkéi Filentéró (1289-1360) van szó, az ő fia Makó (1365) már előfordul a gömöri nemések sorában. – ILA B.; 1940.20

² CSÍKVÁRI Antal: 1939. 268.

³ FORGO Mihály: 1909.II. 71

⁴ FORGON Mihály 1909.II. 71

Végül is a Lenkey nemzetséget az ún. hétszilvafás nemesek közé sorolhatjuk. Azok közé, akiknek jobbágyai nem voltak, nemesi kiváltságaikból csak a „kutyabőr” maradt. A gazdálkodás mellett szorgalmasan ápolták a nemzeti hagyományokat és azokat követve gyakorta váltak rebellekké. Mint már említettem, a család több ágra szakadva élt. Ezeknek az ágaknak eltérő elnevezései voltak. Úgy mint: zádorfalusi és imolai, ragályi, szuhafői, Bars megyei, vámosi és sajókeresztúri, mezőkeresztési és végül a Lenkey Jánosról elnevezett „tábornoki ág”⁵

A Lenkey család címerét Nagy Iván családtörténeti művében így írta le: „Czimere függőlegesen kettéosztott pajzs, a jobboldali osztályban két vízirányosan egymás fölött fekvő csikolat látszik, a baloldali osztályban hátulsó lábain oroszlán ágaskodik, első jobb lábával kivont kardot tartva.

Ugyanilyen oroszlán emelkedik ki a pajzs fölötti sisak koronájából is. A pajzsot két oldalról foszladék [barokkos kartus!] veszi körül.⁶

A család címerénél (lásd 1.kép) meg kell említeni, hogy az egyes ágak más-más címert használtak, de az oroszlán szinte mindegyikben előfordul. A Lenkey család ún. „tábornoki ága” a Nagy Iván által leírt címert használta, erre enged következtetni a Siebmacher –féle címerlexikon, amely ezt a címert jelölte meg Lenkey Károly (Károly és János édesapja), valamint testvérei címereként.⁷

Az úgynevezett „tábornoki ág” megalapítója Lenkey Károly nagyapja Mihály volt. Lenkei Mihály katona lett, aki fiatal korában testőrként szolgált Bécsben.⁸ Ő 1772 január 12.-én kötött házasságot Lénárdarócon a helybeli köznemesi családból származó Bárdos Apollóniával. Lenkey Mihály és Bárdos Apollónia házasságából a következő gyermekek születtek:

Rozália (1773.március 4) meghalt 1773. április 8.

Károly (1775. február .7)

Franciska-Apollónia (1777.augusztus 19.)

Antal (1779. július 5.)

Rozália-Konstancia (1781.augusztus 10)⁹

A Család a következő évben átköltözött a szintén Borsod vármegyei Apátfalvára. (Jelenleg Heves megyében fekvő BÉlapátfalva) Itt a házasságból további három gyermek született:

József-Ákos (1783. szeptember 26)

Lajos-László (1785.június 28)

Mária-Anna (1787.június 12)¹⁰

⁵ FORGON Mihály:1909.II. 72-75

⁶ NAGY Iván 1860. VII.93

⁷ Siebmacher's Grosses und allgemeines Wappenbuch.1888. 396.tábla.

⁸ HELLEBRONTH Kálmán:1939.237. – A Magyar Nemesi Testőrséget 1760.-ban alapította Mária Terézia azért, hogy az udvarában a magyar jelleg erősebb legyen. A testőrség tagjai a vármegyékből kiküldött nemes ifjakból toborozódtak.

⁹ MOL.X-2688. A csernelyi r. k. egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolata. Házasultak anyakönyve.

¹⁰ MOL.X-2688. Kereszteltek anyakönyve.

Lenkey Mihály Apátfalvára kerülésének indítéka, hogy az Egri Papnevelő Szeminárium uradalmánál vállalt munkát. 1791.-ben az uradalom iratai közt provizorként szerepel.¹¹

1792-94 közt ugyanott számtartó,¹² majd 1816.-ban mint gazdatisztet említik.¹³ Mindenvalószínűség szerint Lenkey Mihály felesége volt az, aki a család tagjai közül Egerben telepedett le, mert 1810.-ben, a város összeírásában említik nemes Lenkey Mihályné asszonyt. Feljegyezték, hogy másodosztályú házban lakik, van sertése, 54 krajcár hadiadót, 1 frt 48 krajcár házadót és 59 krajcár taxát fizet.¹⁴ Lenkey Mihály elsőszülött fia, Lenkey Károly, 21 évesen elvégezte Egerben a jogi tanulmányait, s ez után a nemesi testőrségbe való felvételéhez ajánlólevelet kért Heves vármegyétől,¹⁵ ahol 1795 január 21.-től 1798. február 2.-ig szolgált, amikor leköszönt.¹⁶

Lenkey Károly, miután a testőrségtől megvált, Bécsben telepedett le, ahol József-Ákos nevű öccsével megnyitották azt a nevezetes Lenkey-féle borkereskedést, amelyet Franz Gräffer, a régi Bécs másfél száz év előtti krónikása – Tardy Lajos fordításában – lelkes szavaival így méltatott: „...Mindenki Lenkey-féle borokat akart fogyasztani, mindenki ezekkel kedveskedett családjának, barátainak. A helységek a nap minden órájában, főleg a délutáni és esti órákban teljesen megteltek, vasárnapokon, ünnepnapokon akkora volt a zsúfoltság, hogy a bécsiek sokszor száz szám kényszerültek visszafordulni, mert nem jutottak helyhez... A Lenkey-cég csakis és kizárólag magyar borok eladására rendezkedett be. A Lenkey-féle vállalat a birodalom egyik legjelentősebb cégének számít. Ez idő szerint tulajdonosa Lenkey Ákos úr, kiváló neveltetésben részesült, magas képzettségű férfiú, rendkívüli adottságú és fölöttébb szeretetreméltó egyéniség...”¹⁷

¹¹ HML.XII-9/31/268 –Lenkey Mihály provizori jelentése a bordézmáról

¹² HML. XII-9/31/276.; illetve XII-9/31/316

¹³ HML.Káptalani Magánlevéltár. Nagypréposti iratok.II. B-1-77,96

¹⁴ HML. V-4/a/103. Eger város összeírásai 1810.1002.bejegyzés.

¹⁵ HML.IV-1/b/177.Közgyűlési iratok.1794.,195

¹⁶ HELLEBRONTH Kálmán: 1939.236

¹⁷ TARDY Lajos:1982.177-178

Lenkey Mihály leszármazási táblája
 Felesége: Bárdos Apollónia
 Házasságkötés: Lénárdaróc, 1772. január 12.

Rozália 1773. III. 4. †1773. IV. 8.	Károly 1775. II. 7.	Franciska- Apollónia 1777. VIII. 19.	Antal 1779. VII. 5.	Rozália- Konstancia 1781. VIII. 10.	József-Ákos 1783. IX. 26.	Lajos-László 1785. VI. 28.	Mária-Anna 1787. VI. 12.
	Károly Bécs, 1803. II. 25. †Eger, 1874. V. 18.	János (tábornok) Eger, 1807. IX. 7. †Arad, 1850. II. 9.					
	Albin Szül.: Vukovár Meghalt: Clevelandban 1867 után	Emma Szül.: Vukovárott 1840-ben. Férje Böck Bertalan. Meghalt: Tiszabura, 1896.	Vilmos Szül.: Eger, 1846. IX. 27. Meghalt gyermek- korában	Károly-Lajos Szül.: Eger, 1848. VII. 29.	Vilma Szül.: Eger, 1850. V. 5. Meghalt gyermek- korában	Ilona Szül.: Eger, 1850. V. 5. Meghalt Buda, 1879.	Johanna Szül.: ? Férje: Vertán István

Lenkey Károlyról nem tudjuk, hogy milyen ok miatt vált meg a testőrségtől, csak sejthetjük. A Magyar Nemesi Testőrség tagjai kizárólag nőtlen nemes ifjakkól kerültek ki, s nem nőülhetek meg. Valószínű, emiatt lépett ki a testőrségből. A családi hagyományok szerint egyik, Egerben töltött szabadsága idején ismerkedett meg későbbi feleségével, Keszleffy Teréziával és, hogy őt elvehesse, ezért mondott le testőri rangjáról.¹⁸

Itt megszakítjuk a Lenkey család történetének további ismertetését és áttérünk Lenkey Károly anyai származására.

A Keszlerffy család története nem tekint olyan nagy múltra vissza, mint a Lenkeyeké. Nemességük is új keletű, a XVIII század végéről való.

A Család megalapítója Keszler (Nepomuk) János Heves vármegye orvosa, aki 1797. december 15.-én nyerte el a magyar nemességet I. Ferenc királytól.¹⁹

A német eredetű Keszler vezetéknévét is ekkor cserélte fel a jobban hangzó Keszlerffyre. A nemességet szerző Keszlerffy János 1780.-ban Gyöngyösről költözött Egerbe. Gimnáziumait Rozsnyón és Győrben végezte, sebészorvos diplomáját a bécsi egyetemen szerezte. Heves megyei főorvossá nevezték ki utóbb. Az 1797-es nemesi felkelés során katonaeorvosként főhadnagyi beosztásban szolgált. Módos embervolt, akinek részvényérdekltsége volt az 1778-ban Parádon, az országban elsőként felállított timsófőző manufaktúránál,²⁰ ennek a cégnek az ügyeit. Miután a parádi timsótársulatnak az érdekltségi körébe tartozott a dédesi vasgyár – egy időben –1789-től Keszlerffy János az ottani vasgyár igazgatói tisztét is betöltötte.²¹

1810.-ben a városi összeírás tanúsága szerint Keszlerffy főorvosnak volt Eger határában (Kocson) 39,5 kapás szőlője, amely 36 urna bort termelt, rendelkezett

¹⁸ BODNÁR László: 1987.79

¹⁹ ÁLDÁSY Antal – CZOBOR Alfréd: 1940.VI.481-482

²⁰ SOÓS Imre – SZŐKEFALVI-NAGY Z.: -1967.382-383

²¹ SOÓS Imre:1955.427

egy 335 négyszögöles belső telekkel, hadiadója 1 frt 48 krajcár, házadója 3 frt 36 krajcár volt, míg taksája 1 frt 51 krajcárt tett ki.²²

Heves megye főorvosi tisztét 40 évig töltötte be, Egerben hunt el 85 éves korában, 1833 június 10.-én. Víg kedélyéről s latin verselő tehetségéről volt nevezetes. Kéziratban hátrahagyta a parádi timsós-vasas vizek gyógyhatásáról írt tanulmányát.²³

Keszlerffy János még Gyöngyösön, Dreszler Annával kötött házasságából három gyermeke született – József Gyöngyösön, 1778.VII.26-án született, és két lány. Az idősebbet Teréziát 1780 december 14.-én Egerben keresztelték meg, a fiatalabb Anna 1782.december 12.-én Egerben született.²⁴

Lenkey Károly és Keszlerffy Terézia 1800 december 9.-én Egerben kötöttek házasságot. Az esküvői tanúk: Doszlern Károly és Naihauzer Károly voltak. A vőlegény 26, a menyasszony 20 éves volt.²⁵ Az esküvő után az ifjú pár Bécsbe költözött. Itt Lenkey Károly megalapította a már említett Lenkey-féle borkereskedést. Az üzlet először Trattnerhof-ban, majd Singerstrassen volt, végül a Liliengasse egyik patinás öreg házának földszintjét foglalta el. A később oly híressé vált üzlet előbb csak egy kis boltként létezett, majd kibővült és választéka egyre növekedett, kimért és butéliás borok árusításával egyaránt foglalkozott. Néhány évvel később pedig saját éttermet is nyitottak.²⁶

Lenkey Károly első gyermekként is itt, Bécsben született, 1803.február 27.-én²⁷ A keresztésben a Károly-János-Szanizló nevet kapta. A szülők a napóleoni háborúk miatt azonban hol Egerben, hol pedig Bécsben laktak. Így született Egerben 1807.szeptember 7.-én az anyakönyvi bejegyzések szerint a kisebbik fiú, János.²⁸

Gyermekkora, neveltetése, katonai pályája, házassága.

Visszatérve Lenkey Károly és Keszlerffy Terézia házasságára, kapcsolatuk megromlásában nagy szerepe volt a történelemnek. Hiszen a napóleoni háború következtében a családnak többször is menekülni kellett Bécsből. Fiuk, Lenkey Károly, idős korában így emlékezett a gyermekkora éveire: „Apám úgy jutott a bécsi lakáshoz, hogy a mai gárdánál szolgálván 1799.-ben szabadságra jött haza Egerbe, s megismerkedett Keszlerffy Terézia édesanyámmal, 1800.-ban odahagyta a gárdát és anyámat nőül vette, és Bécsbe vitte, ahol az ismeretes magyar borkereskedést indította meg, így születtem én Bécsben, 1803. február 27.-én. A franciák 1805.-ben anyámat Bécsből Egerbe szalajtották, ahol minaddig maradt,

²² HML.V-4/a/103. Eger áros összeírásai.1810.10.lap.153.bejegyzés

²³ BOROVSKY Samu: 1909.273.,;381

²⁴ MOL. X-2694. Az egri római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek, házasultak és meghaltak anyakönyve

²⁵ MOL. X.-2694 Házasultak anyakönyve.XXIV.kötet,184

²⁶ TARDY Lajos:1982.177

²⁷ BONA Gábor: 1983. 221

²⁸ MOL.X.-2694. Kereszteltek anyakönyve. VII. kötet 178

míg 1807.-ben öcsém, János született, ezután ismét Bécsbe mentünk és 1809.-ig, míg a franciák Bécsét újra meg nem látogatták, mire anyám újra megszaladt, Egerbe hazajött, és több vissza se ment, mert a franciák sok károkat okoztak apám pincéiben, és anyám azon volt, hogy a kereskedelemmel felhagyjon.

Apám Lenkey Ákos öccsét már 1801.-ben felvitte magához és bevezette a kereskedésbe, 1810-ben megbízta őt a kereskedés vitelével, és engedve anyám akaratának, lejött lakni Egerbe, azon tervvel, hogy öccse, Ákos, Bécsben és apám pedig az országból szedje és küldje fel a borokat, így kívánván folytatni a kereskedést. 1812.-ben, míg apám borokat vásárolni volt az országban, meghasonlás jött létre anyám és apám között, mire apánk hazajött, csak kettőnket talált honn cselédekkel, mert anyánk elhagyott – és szüleihez költözött, Apám elkeseredésében rögtön mindent dobra veretett és bennünket felpakolt és elmentünk Aradra lakni, és így jutottunk 1812.-ben Aradra. Öcsém midőn hétesztendős korát elérte, Bécsbe vitette, Ákos nagybátyámhoz, aki őt a Löwenburg intézetbe adta.²⁹

A családi háború és a válóperrel járó huzavona 1817.-g elhúzódott az egri érsek előtt. Apjuk Aradon a vármegyénél előbb al,- majd főszolgabíró, majd táblabíró lett,³⁰ és 1836 június 19.-én hunyt el Budán.³¹

Lenkey Károly Aradon a minoriták gimnáziumába került, s ott érettségizett. 19 évesen hadapród lett a József nádor nevét viselő 2. huszárezredben, ahol 1824-ben hadnagy, majd 1829.-ben már főhadnagy, 1936.-ban százados és huszárparancsnok volt.³²

Testvére János is a katonai pályát választotta. A Lenkey fivérek pályafutása – úgy mond – a korban általános gyakorlat szerint alakult. A XVIII század végén és a XIX század elején egy elszegényedett nemesi családból származó fiatalembernek nem sok lehetősége maradt a „felemelkedésre”. Választhatott a katonai, jogászi vagy papi hivatás között. A Lenkey családban is a férfiak közül többen választották a katonai, a jogászi vagy egyházi pályát.

A családi hagyomány szerint Szlavóniában beleszeretett egy hozzá hasonlóan szegény de szép leányba, Preidigo Máriába, aki egy postatisztnak volt a gyermeke. 1839.-ben, miután a korban szokásos cautiot,³³ melyet a császári királyi hadsereg tagjainak kellett nőülés esetén letenni, mintegy biztosítékként, hogy rangjának megfelelő életszínvonalat tud biztosítani jövőendő családjának, lemondott tiszti rangjáról és kilépett a hadseregből.³⁴

²⁹ Országos Széchenyi Könyvtár. Quart. Hung. 2523. Egervári (Potemkin) Ödön levelezése 22-25 folio. Lenkey Károly levele. R (P) Ö.-nek eger, 1868. december 19.

³⁰ OROSZ Ernő 1906. 332

³¹ HELLEBRONTH Kálmán 1939.236-237. Lenkey Károly minden valószínűség szerint abban a budai várbeli házban halt meg, amely az Uri utca 19.sz. alatt található. Az épület falán elhelyezett tábla szerint e házban született báró Eötvös József, a költő, 1828 óta pedig a lenkei és zádorfalvi Lenkey család és leszármazottai birtokában állt.

³² BREZNAY Imre. 1924.1-2

³³ A cautio-t a tiszteknek a hatóság kezeibe kellett letenni.

³⁴ BREZNAY Imre 1924. 1-2

Hősünk, Lenkey Károly sorsáról, a hadseregből történt kilépését követően keveset tudunk. Házasságkötése után egy ideig Vukovárott élt, ugyanis itt született Albin fia s Emma lánya.³⁵ Majd az 1840-es években – édesanyja 1845.-ben bekövetkezett halála után – valamelyes örökséghez jutva, Egerben telepedett le.³⁶

Tevékenysége 1848-49.-ben

Lenkey Károly azzal az elhatározással vonult nyugalomba, hogy örökre búcsút mond a katonai pályának. De nem így történt. Az 1848-as lelkesedés őt is elragadta, s mint annyi más kortársa, ő is belépett a nemzetőrségbe.

Lenkey Károly nyugalmazott százados 1848. március 18.-tól kezdve Egerben a felállított rendőri (polgárőri) sereg betanításában és kiképzésében vett részt. 1848. május 13.-án³⁷, igazolást kért a várostól addigi tevékenységéről.³⁸

Polgári közéleti szerepléséhez tartozik, hogy már 1848 május 1-jén a vármegyei közgyűlés beválasztotta az 1848. évi 16. törvénycikk értelmében Heves és Külső Szolnok megyék Állandó Bizottmányi tagjainak a sorába.

1848, június 19.-től Lenkey Károly Heves megye egyik nemzetőr őrnagya³⁹, majd rábízták a megyebeli nemzetőr alakulatok kiképzését.⁴⁰ Ezidőtől kezdve az év végéig Lenkey Károly sorsa egybefonódott a hevesi nemzetőrök tevékenységével.

1848 júniusában megtörténtek az első előkészületek az irányban, hogy a nemzetőröket a délvidéki lázongók letörésére vezényeljék. Július 18.-án Egerben a 12 századból álló megyei alakulatot 6 századba osztották be.⁴¹ 1848 augusztus 4.-én Blaskovics Gyula alispán tudatja Lenkey Károllyal a hadügyminiszter parancsát, melynek értelmében a Heves megyei nemzetőrök zászlóalja két csoportra osztva szekéren fog Szolnokról Szegedre utazni. Az egyik, 1500 főből álló csapat augusztus 6.-án, a másik szintén ilyen létszámú részleg augusztus 7.-én fog útnak indulni, délben már Kunszentmártonban pihennek, aznap este Szegváron lesz. Tudatja a parancsnokkal, hogy a nemzetőrök fegyverzetének kiegészítésére a hadügyminiszter kaszákat küldött, amelyekkel a fegyvertelen nemzetőröket el kell látni.⁴²

³⁵ Azt, hogy Vukovárott szolgált századosként, említi memoárjában is. _ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869. 185

³⁶ Mindezt abból a Lenkey Károly nevére kiállított meghatalmazásból tudjuk, amelyet öccse János Brezanyban, 1845 augusztus 22.-én írt.- T: Ágoston László 1983. 34

³⁷ HML V- 1/a/116. Eger város tanácsülési jegyzőkönyve. 1848.május 13.; 212

³⁸ HML.IV-1/b/44

³⁹ BONA Gábor 1983.21

⁴⁰ KOLACSKOVSZKY Lajos 1947.34

⁴¹ HML. IV-106/3 Lenkey Károly nemzetőrparancsnok iratai.

⁴² HML. IV-106/3 Lenkey Károly nemzetőrparancsnok iratai

A Szolnokon összegyűlt nemzetőröket századokba osztották, itt történt meg a fegyverzetük és felszerelésük kiegészítése, s a harctéri szolgálatra alkalmatlan nemzetőröket hazaküldték, s a szűrővizsgálaton megfeleleket osztották be véglegesen 6 századba. Lenkey Károly augusztus 17-én írt jelentéséből tudjuk, hogy a zászlóaljnak az összlétszáma 1605 fő volt.

Törzs 6 fő

1. század 245 fő, parancsnok Panker Gábor százados
2. század 225 fő, parancsnok Véges László százados
3. század 302 fő, parancsnok Losonczy Lajos százados
4. század 302 fő, parancsnok Babits István százados
5. század 223 fő, parancsnok Dombrády László százados
6. század 282 fő, parancsnok gróf Keglevich Gyula százados

Az 1-2 századot a Gyöngyös, a 3-4 századot az Eger, az 5-6 századot a Mezőtúr központtal szervezett zászlóaljokhoz tartozó nemzetőrök alkották. A fegyverzetük rendkívül szegényes és hiányos volt. Lőfegyverük kevés volt, az is régi kovás- vagy vadászpuska. Századonként a felszerelés 2/3-a kiegyenesített kaszákból állt. Nagy problémát okozhatott a gyalog vonuló nemzetőrök számára a rendkívüli kánikulai hőség. Szolnokról Szegedre augusztus 9.-én este érkezett meg az első négy század, másnapra a később indított két másik század.⁴³ Szegedről augusztus 11.-én Szabadkára vonultak

Itt kapták a parancsot, hogy másnap vonuljanak Hegyesre, Szeghegyre és Feketehegyre, s ott szálljanak táborba. A zászlóalj 2-2 századdal elfoglalta és megszállta a községeket másnap. Még aznap újabb parancs érkezett, hogy vonuljanak Kiszácsra és Pirosra. E két település a Szenttamás–Újvidék országúttól nyugatra volt. Mielőtt másnap reggel elindultak volna a kijelölt újabb táborhelyre, a szerbek kitörték Szenttamásról s megtámadással fenyegették a hevesi nemzetőröket. Közelharcra azért nem került sor, mert a Verbászon és Óbecsén állomásozó magyar erők vissza szorították a szerb támadást. A hevesi nemzetőrök Verbászon és Ókéren átvonulva, augusztus 15, vagy 16.-án érkeztek Kiszácsra és Pirosra. A két falut 3-3 század szállta meg. Piros magyarok és szerbek lakta 1600 fős település ez időben, míg Kiszács németek és szerbek által lakott falu volt. Mindkét helyen tartottak attól, hogy a szerbek a fellázadt társaikhoz csatlakoznak. Lenkey a falvak előljáróitól arról is értesült, hogy a szerb lakosok fegyverrel rendelkeznek.⁴⁴ Lenkey Károly levélben kérte Fackh József dandárparancsnoktól a két község lakosainak lefegyverzését. Augusztus 17.-én az ügyet Lenkey belátására bízta. A házkutatások és motozást Gramatik Ferenc hadnagy és Andrássy Jenő őrnagy elvégezték, a talált fegyvereket elkobozták.⁴⁵ Lenkey Károly jelentése szerint 28 puskát, 19 pisztolyt, 50 kétélű lándzsát és 2 handzsárt koboztak el, s azokat, akik ellenszegültek a fegyverek kiszolgáltatásakor

⁴³ HAJAGOS József 1995. 106-109

⁴⁴ HAJAGOS József 1995. 110

⁴⁵ HML IV-106/3. Lenkey Károly nemzetőrparancsnok irati.

(25 férfi és 4 nő) Újverbászra küldte.⁴⁶ Másnap, augusztus 18.-án, Lenkey azt a parancsot kapta, hogy alakulatával vonuljon Jarekre. Megérkezvén a zászlóalj azonnal harctevékenységre került. Lenkey jelentéséből erről a következőket írta: „Alig megérkezve máris, a csak ágyúlövésnyi távolságban lévő nagy római sáncokból kitörő rác által megtámadtattam, e zászlóaljt Jarek előtt az ellenséggel szemközt csatarendbe állítottam, s a helység középpontját, s balszárnyát, jobb szárnya sorkatonaság által fedezve lévén, a megtámadás ellen biztosítottam. Több kisebb[szünetek] után ránk irányzott, de sikertelen ágyúlövések után végre délután sáncaikba visszavonultak.”⁴⁷

A szerbek rajtaütésekkel, gyakori támadásokkal próbálkoztak. Erőfeszítéseiket az is veszélyessé tette, hogy csapataik ágyúkkal rendelkeztek, míg az őrvonal védői nem. Lenkey azért kérte Castiglione ezredest, hogy intézkedjen Jarek ágyúkkal való ellátásáról: „nehogy e nagyrészt csak kaszákkal, s alig 300 lőfegyverrel ellátott zászlóalj minden ágyúbeli támogatás nélkül nyilvánosan veszélyeztessen...” Lenkey egy jelentésében azt írta, hogy a Császár-huszárok ezredese azt válaszolta, menjen seregével a római sáncokba, s hozzon onnan ágyúkat, ha arra szüksége van. Nem biztos, hogy így volt, de az eset rávilágít a hivatásos tisztek és a nemzetőrök nem éppen felhőtlen viszonyára. Ezentúl a Lenkey név nem volt túl népszerű a hivatásos tisztek szemében.

Míg a közvélemény és a lakosság hallatlan rokonszenvét élvezte Lenkey őrnagy öccse, János, aki huszárjaival hazaszökött, a hivatásos tisztek mélyen elítélték a dezertálását. Ez a mentalitás beárnyékolta bátyja kortársi megítélését, főként a hadseregben. Lenkey Károly nyilván szerette volna jobb színben feltüntetni saját intézkedéseit, s ezt meg is tette, annál is inkább, mivel Castiglione ezredes augusztus végén megvált a magyar honvédségtől.

A hevesi nemzetőrök Jarekon kívül Pusztasziregen is állomásoztak. Augusztus 26.-án iderendelték a zászlóalj 1. századát, akik megállták a helyüket.

A hevesi nemzetőrök részt vettek Temerin és Jarek védelmében augusztus 28-30-a közt, ahol veszteségeket szenvedtek, de annak mértékét nem ismerjük. Jarek sikertelen védelme volt a hevesi nemzetőrök utolsó harci tevékenysége a Bácskában. Még augusztus 30.-án Ókerről Verbászra mentek, ahol beszállásolták őket, másnap engedélyt kaptak a hazaindulásra. Ezért elengedték a zászlóaljat. Szeptember 4.-én Lenkey Károly Szabadkán vételezett takarmányt a lovaknak, szeptember 8-ra várták Szolnokra érkezésüket.⁴⁸

Ide tartozik, hogy a kormány már július közepén kezdett tisztába jönni a nemzetőrök hadszíntéri alkalmatlanságával. Már augusztusban úgy határoztak, hogy a nemzetőrök csak 10 hétre álljanak ki. Az alkalmatlanság másik oka, hogy az önkéntes nemzetőrök fél szemmel hazafelé kacsingattak. 1848 egy különösen jó termésű esztendő volt, kivált a szőlőtermés volt kiugróan magas – az egész

⁴⁶ HAJAGOS József 1995. 111

⁴⁷ HAJAGOS József 1995. 111-112

⁴⁸ HAJAGOS József 1995. 113-116

XIX században . A nemzetőröket így jobban érdekelte a szüret várható eredménye, mint a katonáskodás.

Jellemző példa erre, hogy 1848. szeptember 28.-án Lenkey Károly őrnagy a szüretre való tekintettel a nemzetőrök gyakorlatozását előbb október 16.-ig, majd október 12-én újabb kéthétre, október 24.-ig , felfüggesztette.⁴⁹

1848. december közepén a honvédelmi kormány rendeletére Almássy Pál kormánybiztos mellé helyezték. A feladata volt Heves megyében egy lovascsapatot szervezni nemzetőrökből és önkéntesekből, akiket gróf Schlick osztrák tábornok Felvidéken betört erőinek a megfékezésére küldenek. Füzesabonyt jelölték ki gyülekezési pontnak, ide gyűltek a lovas nemzetőrök és önkéntesek, 10 nap alatt a létszám annyira szaporodott, hogy a jelentkezőket 6 századba osztották.⁵⁰

1848.december 23-tól Lenkey Károlyt alezredessé nevezték ki, majd 1849.január 25.-én lemondott a beosztásáról.⁵¹

1849.február 10.-én Repeczky Ferenc Heves megyei kormánybiztos azt jelentette Kossuthnak, hogy 8.-án Egerbe ment, a megye székhelyét áttette Tiszafüredre, s hogy Lenkey Károly nemzetőr alezredesre fontos feladatokat akar bízni. Kossuth válaszában ezt írta:”Lenkeyre nézve, ki Schlick elleni első expeditio után még nemzetőri tisztségéről is lemondott, mindaddig semmi megbízást nem adhatok, míg lemondásának mibenlétét, indokait nem ismerem.

Oly egyénekbe, kik egy veszteség után lelépnek, a győzelemkor pedig ismét visszatérni akarnak, jogos bizalom nemigen lehet. Azért kérek e részben felvilágosítást.”⁵²

Lenkey Károly őrnagy 1848 decemberében a Schlick ellen indított hevesi önkéntes lovascsapat parancsnoka volt. Lemondása akkor következett be, amikor Kossuth 1848 december végén eszéki dandárparancsnokká akarta kinevezni.⁵³

Lemondásának okát Lenkey Károly a visszaemlékezésében úgy magyarázta, hogy a Kossuthal való megbeszélés során valóban kinevezte alezredesnek és rábízta az eszéki vár parancsnoki tisztét, de másnap reggel tudta meg azt a tényt, hogy az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke Földvály Lajos ezredesre bízta végül a várparancsnoki beosztást.⁵⁴ A sértődött Lenkey Károly később megalégedéssel nyugtázhatta azt, hogy a helyette kinevezett Földvály ezredes február 13.-án átadta a várat az osztrák erőknél. Ma látnunk kell, hogy Kossuth választása azért is esett Földvály ezredesre, mert nevezett katonai alkalmasságát –fiatal kora ellenére –bizonyította a kassai és a debreceni hadmegye parancsnokaként, míg Lenkey Károly csupán zászlóaljparancsnoki feladatokat látott el. Földvály magasabb parancsnokként a harcokban is részt vett s az Országos Nemzetőri Tanács gyalogsági osztályát vezette már 1848 nyarán.⁵⁵

⁴⁹ HML. IV-106/3 Lenkey Károly nemzetőrparancsnok iratai.

⁵⁰ EGERVÁRY(POTEMKIN) Ödön: 1869. 127

⁵¹ BONA Gábor:1983.221

⁵² KLÖM, XV. 1953.128

⁵³ KLÖM.XV. 1953.128

⁵⁴ EGERVÁRY (POTEMKIN) Ödön 1896.129.

⁵⁵ BONA Gábor 1983.150

Időközben Lenkey Károly öccse János, megpróbált közbenjárni bátyja katonai pályafutása ügyében, s mikor Lenkey Jánost 1848 márciusában tábornokká nevezték ki, azt kérte Kossuthtól, hogy az ő helyébe a Hunyadi huszárokhoz testvérét nevezze ki ezredesnek. viszont Kossuth az ajánlatot elutasította, s arról március 28.-án ezt írta: „Tájékoztam magamat azon ezred tisztikarának szellemi viszonyaiban, s úgy találtam, hogy Lenkey ebbéli kívánsága nem teljesíthető anélkül, hogy abból a tisztek között a rendet és fegyelmet meginogtató, s az egész ezred jó hangulatát megzavaró békétlenség ne következék...”⁵⁶

Lenkey Károly memoárjában leírta, hogy 1848 december 27.-én rendeletet kapott Mészáros Lázár hadügyminisztertől, hogy jelenjen meg nála, Miskolcon. A találkozás végül is Szikszón zajlott le 1849 első napjaiban. A hadügyminiszter közölte vele: „Ön Bobory Kálmán Lehel-husár őrnagy dandárjánál át fogja venni a lovas nemzetőröket.” Lenkey válaszában azt mondta: „Bocsánat miniszter Úr, én minőségében idősebb vagyok mint Bobory, s abba bele nem egyezhetem, hogy ő legyen a parancsnokom; különben is ismerem egyéniségét közelebbről” Ezután Mészáros hadügyminiszter dühbe gurulva kiabálta: „Ne okoskodjék! Ha nem tetszik, arra van az út. Menjen, ahonnan jött! Ilyen egyénekre itten úgy sincsen szükség.”⁵⁷

Lenkey Károly ezúttal nyíltan megvallja, hogy az önérzetét sértette, hogy egy fiatalabb tisztet tettek volna meg előljárójául.

Lenkey Károly kétségtelen, könnyen sértődő magatartása utóbb kiváltotta Kossuth és Mészáros éles hangú levélváltását. Közben, 1849. április 2.-án, Lenkey Károlyt ezredessé nevezték ki.⁵⁸ Másnap írta Kossuth Mészáros Lázárnak: „...Lenkey testvérét eszem ágában sem volt a 13-ik huszárezredhez besorozni, s mint nem is soroltam be, hanem a 10-ik huszárezredhez, mely előterjesztésem a Honvédelmi Bizottmány által elfogadtatott, s ahol Mezey egyszerre alezredes lett.”⁵⁹

1849. április 5.-én Mészáros Lázár írta Kossuthnak a válaszlevelében: „...ismét szerencsétlen voltam a 10-ik huszárezredhez egyet tenni, ahová Lenkeyt ezredesnek kineveztem, pedig ha igazán hallottam: hogy Kormányelnök Úr maga vagy Görgey tábornok szavát adta, amiről tudósítani nem méltóztattak, hogy oda semmiféle idegent be nem fog soroztatni, akkor bár az okok, mellyért tettem meg nem szűnnek, t.i. hogy Mezey alezredes legalább i két hónapig beteg marad, akkor még sem soroztam volna oda, bár a kormány Lenkeyt minél előbb alkalmazni ajánlotta, hanem jelenleg azért tettem így, nehogy bizonyos el nem vitatható betegség miatt, sőt még volt eset, hogy sebek miatt is több időre eltávozott, átugortattak, nehogy itt az történjék, jónak láttam Lenkeyt mint kiművelt régi katonát és jó hazafit a Honvédelmi Bizottmány helyben hagyása mellett ezredessé előléptetni.”⁶⁰

⁵⁶ KLÖM. XV. 1953. 750

⁵⁷ EGERVÁRY (POTEMKIN) Ödön 1869. 128

⁵⁸ BONA Gábor 1983.221

⁵⁹ KLÖM. XV. 1953.803

⁶⁰ KLÖM. XV. 1953. 807

Mi történt? Mezey Károly 1849 február végén súlyosan megsebesült Mezőkövesdnél egy ütközetben, ezért június végéig szolgálatképtelen maradt.⁶¹ Ez volt az oka, hogy a sebesült Mezey Károly parancsnok helyett Mészáros Lázár Lenkey Károlyt a 10.-ik huszárezredhez (Vilmos-huszárok) nevezte ki ezredparancsnoknak.

Lenkey időskori memoárjában azt írja, hogy 1849. április 15.-én érkezett meg Debrecenből, hogy átvegye az ezred vezetését, amely Kmety ezredes hadosztályába volt besorolva Vácott. Ezután még felkereste protokolláris okokból Görgey tábornokot Léván. Lenkey 1849 április 17-19 közt Görgey környezetében tartózkodott, s ezután indult Vácra saját alakulatához.⁶² Lenkey Károly gyakorlatilag a 10. huszárezrednél csak 1849. április 21-től május 14.-ig szolgált.⁶³

Így aztán, alig egy hónap múlva Lenkey Károlyt áthelyezték, s 1849 május 2.-től a 13. huszárezred parancsnoka lett.⁶⁴ Áthelyezésével kapcsolatban Kossuth ezt írta Mészáros hadügyminiszternek 1849. május 4.-én: „Felszólítom Tábornagy Urat, mint ideiglenes hadügyminisztert, hogy Mezey a 10. huszárezred alezredesét, tekintve eddig érdemdús szolgálatát, de különösen méltányolva a harctéren, jelesen Mezőkövesdnél tanúsított ritka vitézségét, ezredessé, s a nevezett ezred parancsnokává kinevezni, a kinevezési oklevelét ellenjegyzésre megerősítés végett hozzám áttenni- ellenben a nevezett ezred jelen parancsnokát Lenkey [Károly] huszár ezredest, mint azt a hadügyminisztérium már elébb eléterjesztette, a 13.számú huszárezredbe hason[ló] minéműségében [beosztában] áttenni, s ezt mielőbb foganatosítani szíveskedjék.”⁶⁵

Lenkey Károly visszaemlékezéséből tudjuk, hogy 1849 április 29.-én Vácon Kmety György hadosztályparancsnok parancsba adta katonáinak, hogy a hadosztály induljon útnak. Lenkey sem tudta az induláskor, hogy menetelésük célpontja Buda várának ostroma lesz. Tény, hogy átkeltek a Dunán és Esztergomba, majd innen Buda alá vonultak. Részt vett alakulatával a Buda várának ostromában⁶⁶

Budán kapta az értesítést, hogy a hadügyminiszter rendeletileg áthelyezte a 13. huszárezredhez (Hunyadi huszárok). Lenkey Károly memoárjában leírja, hogy ezután összehívta az ezred tisztikarát, felolvasta előttük a rendeletet. Ezt követően még aznap a tisztikar két tagja megjelent Lenkeynél, átadtak neki egy kérvény, melyben arra kérték a hadügyminisztert, hogy vonja vissza Lenkey áthelyezését, mert ővele annyira meg vannak elégedve, vele kívánnak szolgálni olyannyira, ha nem maradhat a helyén, akkor a teljes tisztikar kész elhagyni az ezredet. Lenkey ezt követően újfent összehívta a tiszteket, s mondván, bármely sérelmes is lehet az egyénre a miniszteri rendelet, a haza ügye előbbre való, az ezred nem maradhat tisztikar nélkül. Megegyeztek abban, hogy a tiszték elállnak a lemondási

⁶¹ BONA Gábor 1983.238

⁶² EGERÁRY (POTEMKIN) Ödön 1969. 134-136

⁶³ Magyar Hírlap (Pest), 1850. március 6. 95.sz.1.lap

⁶⁴ BONA Gábor: 1983.221

⁶⁵ KLÖM. XV. 1953.210

⁶⁶ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.142-144

szándékuktól, a nyilatkozatot Lenkeynek adják emlékebe, ki szavát adta: mindaddig előléptetést el nem fogad, míg a kormány őt az ezredéhez vissza nem helyezi.⁶⁷ Ezután Lenkey Károly felkereste Pesten Kossuth Lajos kormányzót, s kérte a visszahelyezését a 10. huszárezredhez. Kossuth azt akarta, hogy ne idézzen elő vizsályt a hadseregben, ezért Lenkey is elállt az azonnali visszahelyezéstől. Kossuth úgy kívánta a helyzet visszaságát megoldani, hogy felajánlotta Lenkey számára a tábornoki előléptetést, ő viszont ezt, a tisztikarnak tett ígérete alapján nem fogadhatta el.⁶⁸

A történetet Lenkey elmondásából ismerjük, aki viszont : „...nem lévén több teendője Ó-Budán, következetesség szempontjából pedig új ezredéhez, a Hunyadi huszárokhoz nem mehetett, miért is átköltözött Pestre, bevárandoan közeljövő eseményeit.” Ezt követően egy délután öccsével, Lenkey János tábornokkal kimentek a Városligetbe a lábtörést szenvedett Damjanich János tábornokot meglátogatni.⁶⁹

Nehéz Lenkey Károly félreállítását az adak hiányával magyarázni. Bár felmerül a gnyú, hogy nála is érvényesült az a hivatásos tisztek közt meglévő szemlélet, amely alapján a hadsereg hivatásos tisztjei általában nem szimpatizáltak Kossuth személyével, aki civil politikusként, de mint az Országos Honvédelmi Bizottmány nagy tekintélyű elnöke, beleszólt a hadsereg szinte legapróbb ügyeibe is.

Lenkey újabb félreállítását Szemere Bertalan miniszterelnök 1849. június 21.-én írt levelében így kommentálta: „... Guyon itt, Lenkey [Károly] ott, Aulich amott, Schweidel, Répássy másfelé, Damjanich az ágyban, a hazát elfelejtették a katonák idejök van egyenetlenkedni!!!”⁷⁰

Lenkey Károly hadseregtől való félrevonulása nem sokáig tartott, mert 1849 nyarán Perczel Mór tábornok azzal bízta meg, hogy menjen Ceglédre, s gyűjtse össze a tartalékerőket, s szervezzen egy tartalékhadereget. Lenkey hozzálátott a tartalékerők egybegyűjtéséhez Szolnokon, ahol a lovasságot századokba, a gyalogságot zászlóaljakra szervezte. Fegyvert kért, s a kormány –egyéb fegyver híján –vasnyársat küldött. Alig 30 nap alatt Lenkey Szolnokon egy tekintélyes, 18 000 főből álló tartaléksereget szervezett. Tüzérsége gyengén állt, mer 4 db 3 fontos, 2 db 12 fontos vetágyúja és 2 db 6 fontos ágyúja volt. Perczel két hadosztályra osztotta az erőket, az első hadosztály parancsnokául Gaál László ezredest, a másodiknak Lenkey Károlyt nevezte ki. Lenkey hadosztályában a 19. zászlóalj volt tökéletesen felfegyverezve Nyereggyártó [János] alezredes vezénylete alatt, a többi újoncokból sorozták és vasnyársakból állt a fegyverzetük. A Lenkey vezette hadosztályt Perczel előbb Ceglédre, Gaál katonáit Szolnok alá rendelte, majd idevonta össze mindkét hadosztályt. Egy –két nap után Lenkey hadosztályával a szolnoki híd védelmével bízta meg. A Szegeden tartózkodó kormány a Lenkey vezette erőket hátrahagyta Szolnok védelmére, s ugyanakkor Mészáros Lázárra és Dembinszkyre bízta az összes tisztai haderő vezényletét.⁷¹

⁶⁷ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.150

⁶⁸ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.150

⁶⁹ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön.1869.150

⁷⁰ KLÖM. XV 1955.562

⁷¹ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.169

1849. július 26.-án írta Kossuth Szemere miniszterelnöknek: „Perczel tábornoknak Lenkey ezredeshez (ki Cibakházán van 5000 emberrel) Kecskeméten tegnap kelt rendeletéből értem, hogy a Pestről kiindult ellenség nagy erővel, három Colonban [francia szó, s ezredet jelent] mozog ellenünk. Az 1-ső Monor és Hartyánon át úgy látszik Szolnok és Cibakházára függeszti szemeit, a 3.-ik Örkényen át Kecskemétnek a tiszai főhadtest után nyomul, míg egy harmadik a Duna mellett szinte már Vecsésig terjeszkede. Így Perczel ki ennek következtében ma főhadával Félegyházára megyen, Lenkey ma Kunszentmártonra, holnap Szentesre utasítván.”⁷²

A magyar hadvezetés 1849.július végén a még nem egyesült osztrák és orosz főerőkkel való külön-külön történő csatára határozta el magát. Ehhez a magyar erőket a Tisza –Maros szögébe összpontosította. Amikor ezt eldöntötték, június végén, július elején, akkor az erdélyi katonai helyzet is kedvezőnek tűnt, s úgy nézett ki, Bemnek sikerül azt megakadályozni, hogy a szövetséges csapatok kijussanak Erdélyből és beavatkozzanak a főhadszíntéren folyó küzdelembe.⁷³ Az előbbi elképzelések szerint irányították Lenkey hadosztályát Szeged térségébe. Ezzel kapcsolatosan írta Kossuth Perczelnek 1849.július 28.-án: „...Guyon 31.-én érkezik Szegedre: remélem még elég jókor. Azzal a szegedi kis erővel, hozzá Lenkey [Károly] hadosztályával 40 000-et haladó számmal leszünk Szegednél, s ezzel csak megmérkőzhetünk

Lenkey mit csináljon? Az algyői híd csak addig állhat, míg Te Kistelken vagy, aztán nem mehet át a Tiszán, hanem csak Makó felé tarthat: adj neki utasítást.”⁷⁴

Perczel seregével 1849. július 29.-én érkezett meg Szegedre. A Tisza-Maros szögéhez érkező császári fősereggel jelentős magyar erők vehették volna fel a küzdelmet. Perczel 27 000 főt számláló hadserege, Guyon 13 000 főre kiegészített hadteste, mely Titel alól érkezett, kiegészült a szegedi táborban alakuló, nagyrészt fegyvertelen 8500 fős tartalék hadtesttel. A magyar hadsereg az összlétszámát tekintve azonos volt Haynau szemben álló erőinek a nagyságával.⁷⁵ A szegedi és hódmezővásárhelyi táborban lévők száma 48 000 főt tett ki, míg a Bánátban további 32 000 fős haderő összpontosult. A Szeged és Tisza között jól kiépített sáncrendszerrel fogadhatta volna a magyar hadsereg az osztrákok támadását. Mégsem ez történt, mert Dembińsky augusztus 2.-án feladta Szegedet és a Tisza bal partjára húzódott vissza.⁷⁶ Kossuth ezt írta augusztus 1-jén: „...Az ellenség Csongrádot leégetvén, hidat vert a Tiszán, Lenkey 8000-rel Vásárhelyre nyomult.”⁷⁷

Kossuth 1849 augusztus 1-jén azt az utasítást adta Lenkey ezredesnek, hogy minden áron akadályozza meg az ellenség átkelését Csongrád és Szentes között. A levélen Kossuth sürgős utasításaként az állt: ”Lóvesztébe!” Lenkey augusztus 1.-

⁷² KLÖM.XV. 1955. 781

⁷³ Magyarország hadtörténete II. 1984. 541

⁷⁴ KLÖM.XV. 1955.790

⁷⁵ Magyarország hadtörténete II. 1984. 540

⁷⁶ Magyarország hadtörténete II. 1984.542

⁷⁷ KLÖM. XV. 1955. 824

jén jelentette Kossuthnak az ellenség szentesi átkelését, s közölte, hogy ő maga koleragyanús, és azért átadta a parancsnokságot Nyereggyártó János ezredesnek⁷⁸ Lenkey csapatait augusztus 1.-jén este indította útnak Hódmezővásárhelről. A 7000 főnyi hadosztály Makón át a Maros bal partjára., Kiszomborba vonult, miközben Dembińszki feladta Szeged védelmét.⁷⁹

Miután Lenkey a csapatokkal Szeged alá ért, benyújtotta a lemondását, amelyet Mészáros azonnal elfogadott, és Nyereggyártó ezredes vette át a hadosztály irányítását. – írja visszaemlékezésében Lenkey Károly. A memoárjából megtudjuk lemondásának az okát. Az előzménye lemondásának az volt, hogy valamikor július 31.-én vagy 1.-jén, Kossuth Szentesen maga elé rendelte Makó, Hódmezővásárhely, Szentes és Csongrád városok előljáróit. Ezekkel tanácskozva hívatta Lenkey Károlyt, s közölte vele, hogy e városok vezetői egyetértenek a népfelkelés kihirdetésével, s a népfelkelők vezényletével Lenkeyt akarja megbízni. Kossuth elképzelése szerint a népfelkelők Lenkey hadosztályával kiegészítve képesek lesznek kaszákkal, a lovasok fokosokkal Schlick seregét megsemmisíteni, mielőtt az osztrák tábornok segítséget kapna. Lenkey a kormányzónak azt válaszolta, hogy a kiképzetlen népfelkelők, akiknek a számát 30 000 főre becsülték, az első ágyúlövésre szétfutnának, soraikat szétvernék, s hasonló sors várna hadosztályára is. Egyébként is ez ellene mond Dembińszki utasításának, aki parancsba adta: a Schlickkel való megütközést kerüljék el, és a számára épített két tutajhídon vonuljon Makó alatt a maroson, s átvonulása után a már elkészült hidakat utóbb gyűjtassa fel.⁸⁰

Ez az előzmény, s miután Lenkey a kormányzónak ellent mondott, csak azután adta be a lemondását, de csak azt követően, amikor a reábízott csapatokat Dembińszki parancsa alapján eljuttatta a Maroson túlra.

Visszatérve az események fővonalához, Dembińszki késlekedése, az elmulasztott lehetőség, döntő hibának bizonyult, mert Szegednél még volt esélye a magyar csapatoknak, hogy megverjék az osztrák főerőket. Később a folyamatos visszavonulás miatt, augusztus 8.-án Temesvár alá érkező Dembińszki vezette erők már elcsigázott, demoralizált, kimerült csapatok voltak, akik így esélytelenül néztek a másnap lezajló temesvári csata elé.

A szabadságharc leverése rohamos léptekkel közeledett. A temesvári csatavesztés után, a világosi fegyverletétel következett. Lenkey Károly, aki 1849 augusztus 2.-a után már nem ténykedett vezető tisztként, hazaindult gyalog Heves megyébe a családjához. A haditörvényszék iratai szerint hadosztályparancsnoki tisztségét 1849. augusztus 4.-ig töltötte be.⁸¹

Menekülés, fogság, börtön

A világosi fegyverletétel után Lenkey Károly két hónapig rejtőzött, majd önként jelentkezett az osztrák katonai hatóságoknál. Ezt követően Pestre szállították és

⁷⁸ KLÖM.XV. 1955. 812

⁷⁹ Magyarország hadtörténete. II. 1984. 542

⁸⁰ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869. 160

⁸¹ Magyar Hírlap (Pest), 1850. március 6. 95.szám 1.

1849.szeptember 29.-én az Újépület be zárták.⁸² Az előbbiekkal ellentétben Lenke Károly időskori memoárjában kiszíneve írja le miként érkezett vissza Egerbe a harcterről, s hogyan került fogságba, s börtönbe. Elmondása szerint 1849. augusztus 7-től vagy 8.-tól hol gyalog, hol pedig lovon, a fogságba esést sikeresen elkerülve, valamikor augusztus 20-a körül tért vissza Egerbe, a családjához. Miközben 48 óráig maradt titok hazaérkezése, mert műár harmadnapon egy ismerőse közölte vele, hogy az osztrák katonai parancsnoknak, Köllő őrnagynak, tudomása van visszatéréről. Azért, hogy elfogatását megelőzze, személyesen jelentkezett az osztrák tisztnél Egerben. Az őrnagy hivatalosan, de nem ellenségesen fogadta, s jóakarátának jeléül azt az eljárást tárta elé, hogy, bár neki parancsa van minden honvéd főtiszt elfogatására, miután önként jelentkezőről van szó, megkérdi Hajnautól, mi legyen a sorsa. Öt nap múlva megérkezett a rendelet Pestről, hogy Lenkey ezredest kíséret mellett szállítsák el. Köllő őrnagy még azt is megengedte, hogy személyes ügyeit elrendezhesse, s ezért egy nap haladékkal indította útnak Pestre.⁸³

Pesten nem vonult be egyenesen a forradalmárok és szabadságharcosok hírhedt börtönébe, a pesti Újépületbe, hanem lerázta a kísérijét, viszont nehogy mint szökevényt kerítsék kézre, elment Kempen⁸⁴ tábornokhoz, aki Haynau helyettese volt, miután az utóbbi éppen Bécsbe utazott. Bejelentkezett nála, s a tábornok azon kérdésére, hogy nemzetőr őrnagy volt-e, igennel válaszolt. A tábornok azt kérte, írassa fel a lakcímét az inasánál. Az időben Lenkey Károly a budai várban lakott unokatestvérénél, vagyis Lenkey Emmánál és az ő férjénél Peregriny Eleknél. Egy pár nap múlva a várparancsnok elébe kívánták vezetni hazulról, de miután kiderült, hogy nem azonos Lenkey János tábornokkal, szabadon engedték. Egy hónapja élhetett már Budán, amikor besúgók útján az utcán felismerték s utóbb, 1849 szeptember 26.-án, elfogatási paranccsal az Újépületbe szállították. Itt a pavilon második emeleti 5. sz. cellájába zárták. Fogolytársai voltak Paur⁸⁵; Dobieczy⁸⁶, Gyira⁸⁷ és Zuber⁸⁸ nevű tisztek. Hadbírájául azt a Dreier nevű hadbíró jelölték ki, aki egykor brodi határerezrednél szolgált Horvátországban ugyanakkor, amikor Lenkey Vukováron volt százados, s így ismerték egymást. Miután Lenkey ismerős tisztárs volt, a vallomástétel végére odairta: nem súlyos bűnös.

Utóbb 36 fős fogolycsapattal Aradra szállították, személyenként egy gránátos kíséerte őket a vasútig. Szolnokig vasúton szállították valamennyiüket, onnan

⁸² SINNYEI József 1900.VII. 1094-1095

⁸³ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön. 1869. 177-178

⁸⁴ Báró Johan von Kempen utóbb 1853.-ban már bécsi katonai kormányzó volt. RÓZSA György-SPIRA György 1976.480

⁸⁵ Paur Iván János honvéd őrnagyról van szó, aki öthónapos vizsgálati fogság után kegyelmet kapva szabadult 1850.-ben az aradi börtönből. –BONA Gábor,1983. 260

⁸⁶ Dobieczy, Franciszek szintén lengyel származású lovag századosként szolgált, majd Aradon 12 évi várfogságra ítélték, viszont 1850 nyarán kegyelmet kapott, s kiszabadult. –BONA Gábor 1983.175

⁸⁷ Gyra Adam lovag, lengyel származású honvéd őrnagy volt, akit Aradon 12 évi várfogságra ítélték, viszont 1850 nyarán kegyelmet kapott, s kiszabadult. –BONA Gábor, 1983. 165

⁸⁸ Zuber Antal nemzetőr őrnagyot Aradon 10.évi várfogságra ítélték, de 1850.-ben kegyelmet kapott –BONA Gábor 1983. 262

tovább lovas kocsikon utaztak, ahol két fogolyra egy fegyveres kísérő jutott. November közepére érkeztek Arad várába, ahol a kazamatákba zárták a fogva tartottakat.⁸⁹

További sorsát részleteiben Lenkey Károly időskori memoárjából ismerjük. Napok múlva Aradon elkezdődött a kihallgatásuk. Itt szerzett tudomást Károly, hogy öccsét, Lenkey János tábornokot is Aradon tarják fogva. Perczel Antal⁹⁰ bajtársával sikerült elérnie, hogy a börtönben meglátogassa öccsét. Sajnos, az elborult elméjű testére igen leromlott állapotban volt, tele gennyes sebekkel, aki utóbb itt is halt meg 1850 február 9.-én.⁹¹

Lenkey Károly érdeme, hogy miután a börtönhatóság engedélyezte a részételét az öccse temetésén, ő nem engedte a testvérét egy jeltelen sírba eltemetni, hanem elhantolta őt a városi temetőbe.⁹² Lenkey Károly ügye Aradon végül is Daubeck cs. és kir. hadbíró elé került. A bírái kíméletlenek voltak. Lenkey Károlyt ötödmagával először golyó általi halálra ítélték.⁹³

Lenkey Károly első fokon történő elítéléséről a következő közlemény jelent meg a pesti Magyar Hírlapban, amely a haditörvényszéki ítéleteket közölte. „Lenkey [Károly], hogy előleges szolgálattétel után, mint az egri nemzetőrség őrnagya alezredessé előmozdított, ezredesi előmozdítást, s a 10. huszárezred parancsnokságát elfogadta, ezen ezred parancsnokságot április 21-kétől egész máj. 14.-kéig 1849.—ez idő alatt különösen Görgey Artúr ostromló hadtesténél vitte, továbbá júl. elején a 10. hadtest 2. osztályának parancsnokságát átvette, s aug. 4.-ig vitte... Lenkey lőpor és golyó általi halálra ítéltetett.”⁹⁴

Lenkey Károlyt Aradon 1850. február 15.-én ítélték először golyó általi halálra, utóbb a bíróság 12 évi vasban töltendő várfogságra módosította a büntetést.⁹⁵

A várfogság lényege, hogy az elítéltet a többi fogolytól elkülönítve tartották. A rab a saját ruháit megtarthatta, csak a pénzét és értéktárgyait vették el. A büntetés ideje alatt a további ruha hiányát, ha vagyontalan volt, a kincstár pótolta. A fogoly saját ágycsizmát használhatott, ez 1-1 szalmazsák, szalmavánkosból, lepedőből és gyapjútakaróból állt.

A várfogságra ítélt látogatókat nem fogadhatott, s nem használhatott íróeszközöket sem. Engedték az olvasást és az írást is, egy tiszt felügyelete mellett, viszont csak vallásos és erkölcsi tanulságokat tartalmazó könyveket

⁸⁹ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869. 185

⁹⁰ Perczel Antal nemzetőr őrnagyot Aradon 10 évi várfogságra ítélték, de 1851.-ben kegyelmet kapott –BONA Gábor.1983. 262

⁹¹ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.1869. 193-194. – Lenkey Károly tévesen az öccse halála napját az emlékezetére hagyatkozva február 7.-ei napra tette. E tévedés következtében került sírkövére is ez a dátum. Csiffáry Gergely 1993. 66. A később napvilágra került eredeti osztrák forrásból tudjuk, hogy Haynau tábornoknak 1850 február 9.-én jelentették beosztottjai Lenkey János halálának pontos idejét. –Csiffáry Gergely, 1996. 99-100

⁹² EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön.1869.193-194

⁹³ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön 1869.201

⁹⁴ Magyar Hírlap (Pest),1850. március 6. 95. szám. 1.lap.

⁹⁵ KÁSZON IMPÉRFALVI CSUTAK Kálmán 1868. 194-195

olvashatott. A várfogságra , ítéteknek akkor tettek könnyű vasat a kezére és a lábára, ha ezt az ítéletben kimondták. Táplálékul napi egyszeri meleg ételt, főzeléket- vagy téstás húst vegyesen adtak. Az ételmezési illeték fejenként napi 8 krajcár volt, melyet készpénzben kellett kifizetni.⁹⁶

Lenkey Károly memoárjában említi, hogy félévig könnyű bilincsből tartották fogva, s utóbb a börtönbe megvásárolta 5.-frt-ért a saját bilincseit, amelyet haláláig megőrzött. Az aradi várban őrzött foglyok unaloműzéséért fafaragással, festéssel töltötték az időt. Lenkey Károly, miután elítélték és a vagyonát is lefoglalták, arra gondolta , hogy valamiből meg kell élnie a kiszabadulás után, ezért a várban lakó Meixner nevű cipésztől egy félév alatt kitanulta a mesterséget, s ő maga is készített fogolytársainak lábbelit.⁹⁷

Miközben Lenkey Károly a börtönbüntetését töltötte Aradon, a felesége, mivel nem volt miből élnie a családnak, arra kényszerült, hogy a borait adogassa el. Így vett 1850.szeptember 10.-én bort tőle Mártonffy Lajos egri ügyvéd. A szerződés idevágó sorai szerint:

„ Lenkey Károlyné született Praydigó Mária e jelen szomorú körülményemnél fogva, magam és családom fenntartására kéntelenülvén nemcsak a most meglévő, hanem az évben várandó boraimat is eladni, arra nézve T[ekin]t[e]tes Mártonffy Lajos Úrral következő feltételek mellett alkudtam meg, jelesen: eladtam 13 1/2 párral, értve hordústul, párját 36 ezüst forinttal számítva, melynek árát vagyis 461 pft és 30 krajcárt valósággal fel is vettem: az ez évben termendőnek pedig szintén hordóstul 24 ezüst forintért számítva párját, melyért esendőbe jelenleg felvettem 400 ezüst forintot. Az ezen összesen felül a borok számba vétele után esendő mennyiséget pedig szüret után megadni köteles léssen.”

E szerződésből sok baj származott, mivel Lenkey Károlyt az elítélésekor minden ingó és ingatlan vagyonától megfosztották, ezért a Mártonffy Lajosnak eladott és 1850. október 27.-én kifizetett borokat hordóstul lefoglalta a hatóság. Mártonffy ügyvéd évekig perelt és kérvényezett, s végül csak 1856. október 26.-án -öt év múlva -kapta vissza a tulajdonába tartozó bort és hordókat.⁹⁸

A Habsburg megtorló kormányzat először azoknak adott kegyelmet, akik a cs. és kir. hadseregből nyugdíjas és cím nélkül kilépett tisztek voltak. Ferenc József császár a leverett forradalom és szabadságharc utáni első magyarországi körútjára 1852. június 4- augusztus 14. között került sor.⁹⁹

Amikor a császár első magyarországi utazása közismertté vált, akkor folyamodott Lenkey Károly egykori , bizonyos Sándor nevezetű ezredese I. Vilmos württembergi királyhoz (1781-1864), hogy ő próbáljon kegyelmet kérni egykori katonájának. Ferenc József császár, amikor 1852-es körútja során meglátogatta az aradi várat, meghagyta az akkor várparancsnoknak, Kasztelicz altábornagynak, hogy terjesszen elő kegyelemre arra érdemes magyar foglyokat.

⁹⁶ KACZIÁNY Géza. 1906. 116

⁹⁷ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön.1869.201

⁹⁸ BREZNAY Imre.1924. 1-2.- Az egri borokat pár hordóra szokták eladni, egy hordóban 3 akó volt, s így párjára, azaz két hordóra 6.akó jutott. - MÁRTONFFY K.1854. 74-75

⁹⁹ BENDA Kálmán 1983. III. 709

A várparancsnok három elítéltet javasolt az uralkodónak, hogy azokat amnesztiában részesítse. Köztük volt Lenkey Károly, akit 12.évre ítélték, továbbá Majthényi [Kálmán ezredes], akit 10 évi várfogságra ítélték és Martinyi [Frigyes alezredes], akit ugyancsak 12 évi várfogsággal sújtottak. Az elítéltek büntetését 4 évre szállították le, Lenkey Károly 1853. december 19.-én szabadult.¹⁰⁰

Sorsa a szabadulás után

Az abszolutizmus éveiben, a börtönből való szabadulása után a vagyonát vesztett Lenkey Károly ezredes Mónosbélben telepedett le. Itt kapott bérletet azon a kisbirtokon, amelyet a nemesi besenyei Szabó család egyik hölgytagja hagyott az egri servitákra.¹⁰¹ Egy 1859-ből származó adat szerint Mónosbélben még mindig az egri servita rendház birtokát bérlí.¹⁰²

1861-től az egri ellenzék egyik vezéralakja.¹⁰³ Ez időtől újra Egerbe lakik.¹⁰⁴

1867-ben, amikor a törvényhatóságok ismét megkezdhették a működésüket, egyhangúlag megyei főszámvevőnek választották meg. E tisztségét haláláig ellátta. 1867-től tagja volt az Országos és a Hevesi Honvédegyeletnek.

Őrizte és ápolta öccse, Lenkey János tábornok emlékét. Számtalán szerepe volt abban is, hogy Arad városa közadakozásból emlékművet állított 1868. szeptember 7-én Lenkey János sírján. Ez az emlékmű került haza a tábornok hamvaival együtt 1936.-ban és áll Egerben a város Kisasszony temetőjébe lévő sírjánál.¹⁰⁵

Lenkey Károly publicisztikai tevékenységet is kifejtett. Megírta 1848/49-es emlékeit, amelyet végül Egervári (Potemkin) Ödön közölt 11 részben a Honvéd című lapban. Egerben hunyt el 1874. május 18.-án.

Házasságából 7 gyermeke született. Első gyermeke Albin 1839.-ben Vokováron született, az 1848-49.-es szabadságharc idején katonanövendék volt Nagyváradon, a 74-ik honvéd zászlóalj katonanevelő intézetében. A családi hagyományokat követve huszártiszti pályára lépett. Részt vett 1861.-ben Miksa osztrák főherceg mexikói expedíciójában, majd 1867.-ben Miksa császár kivégzése után nem szállt fel a Miksa császár holttestét szállító hajóra, mint az

¹⁰⁰ EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön. 1869.201 – A másik két, vele szabadult törzstiszt: Majthényi Kálmán, és Martinyi Frigyes életére lásd: BONA G. 1983. 227.; illetve 230

¹⁰¹ LEGÉNYI Ferenc. Én. 673

¹⁰² DIV.LUK.TA. 467-81

¹⁰³ Vasárnapi Újság. 1874. május 31.1

¹⁰⁴ Lakóházát, amely az Arany János utca 2.sz. volt lebontották. Az épület helyén ma a Bartók tér 1.sz emeletes ház áll, térfelöli bejárati kapuval.

¹⁰⁵ Vasárnapi Újság, 1868. 39.szám

életben maradt bajtársai, hanem gyalog eljutott Clevelandba és felcsapott vadásznak. Állítólag az indiánok ölték meg egy fegyveres összetűzés során. Szülei soha többé nem kaptak hírt felőle.¹⁰⁶ Második gyermeke Emma 1840.-ben szintén Vukováron látta meg a napvilágot. Eladósorba kerülve burai Böck Bertalan vette feleégül. Sok gyermeke született. Emma leszármazottjai közül többen is élnek Egerben. Tiszburán halt meg 1896, május 24.-én. Harmadik gyermeke Vilmos Egerben, 1846 szeptember 27.-én született, gyermekkorban meghalt. Negyedik gyereke Károly Egerben, 1848. július 29.-én született. Felnőtt korában Budapesten telepedett le, a családból a Lenkey nevet ő vitte tovább. Ötödik gyermeke Vilma, szintén Egerben született 1850. május 5.-én, ő is gyermekkorban halt meg. Ilona leánya 29 évesen hajadonként hunyt el. Johanna leányát szintén kiházasították, aki férjhez ment Vertán Istvánhoz.¹⁰⁷

A Lenkey család nem halt ki, igaz, Lenkey János tábornoknak nem lévén családja és utódja, viszont e nagy múltú dinasztia leszármazottjai ma is köztünk élnek, mert testvérének, Károlynak népes családja volt. A családi nevet csak egyetlen fia, Károly vitte tovább, mégis a leányágon is számtalan leszármazottjáról tudunk, akik hazánk határain belül vagy a tengeren túl élnek. A Lenkey család „tábornoki”, ágának leszármazottjai számon tartják származásukat úgy, ahogy azt Zrínyi Miklós a költő és hadvezér megfogalmazta:

„Szép és okos dolog régi nemzetségnek rendet számlálni
sok száz esztendeig, de csak olyankor, amikor mindazokban
is mocsok nem találtatott, ... nem másra használ eleink
tündöklősege nekünk, hanem, hogy égő szövetségnek fényes
fáklyájával fussunk a mi életünk pályáját...”

* * *

Lenkey Károlyról több metszetrajz is készült, az egyik (46 éves) ezredest láthatjuk. A metszetet ismeretlen Metsző készítette. A másikon időskorú 71 éves férfi képe tárul elénk. Tudomásunk van arról, hogy 1853.-ban, kiszabadulásának évében, az Egerben élő Kovács Mihály megfestette „Lenkey Károly honvédezredes rabságba” című képét, mely utóbb elveszett. Lenkey Károly személyes tárgyait népes családja örökölte. Egyik egri leszármazott őriz két fémvázát, amely valaha az ezredesé volt. Lenkey Károlynak állított irodalmi emléket T. Ágoston László: A Suszterinas című egyfelvonásos színműével.¹⁰⁸

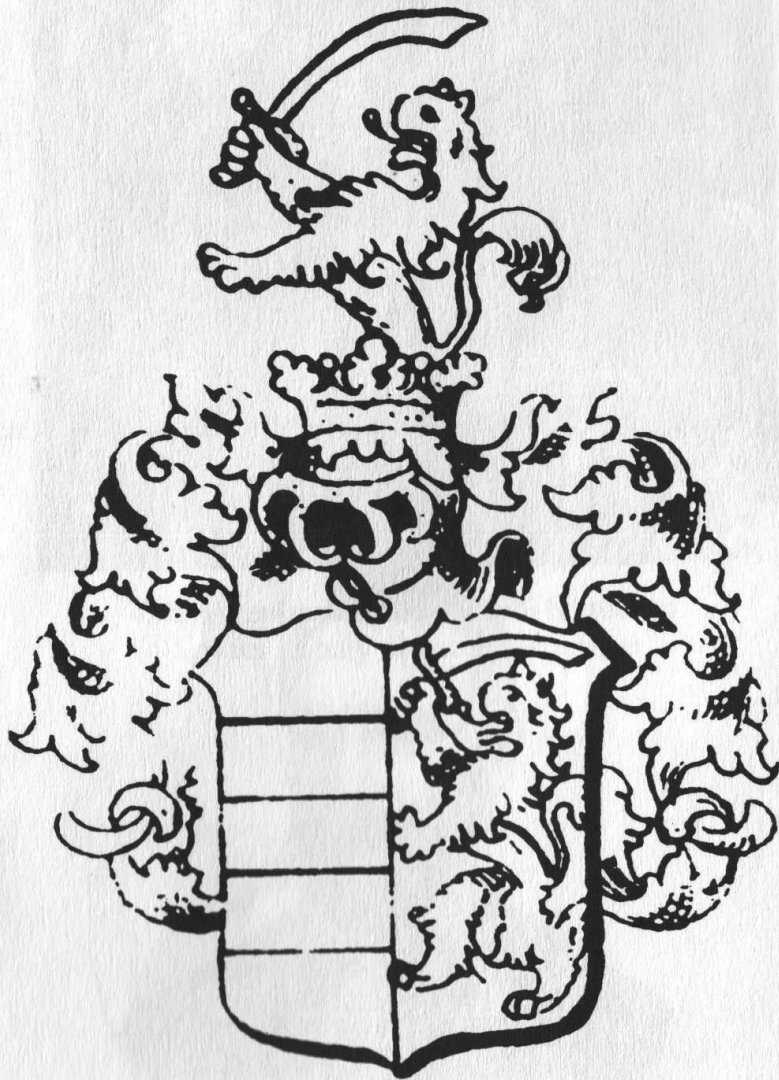
¹⁰⁶ T. Ágoston László. 1984. 22

¹⁰⁷ MOL. X.-2694. Kereszteltek és meghaltak anyakönyve.

¹⁰⁸ T. ÁGOSTON László 1987.2. 2-9; 1987, 3. 5-9.

Képek, illusztrációk.

LENKEY II.

1. kép. A Lenkey család címere.

2. kép. Lenkey Károly honvéd ezredes mellképe 1849-ben.
Honvéd, 1869. 159.

3. kép. Lenkey Károly időskori mellképe 1874-ből.
Vasárnapi Újság, 1874. május 31.

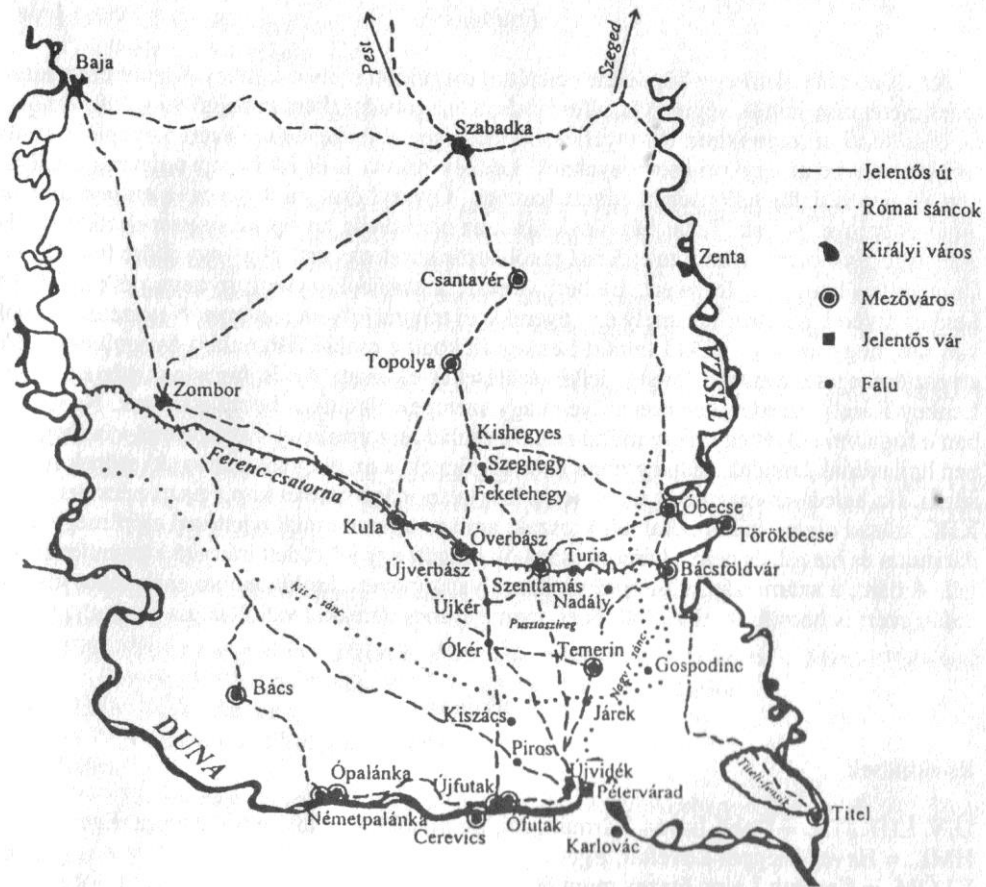
4. kép. Lenkey Károly az aradi börtönben.
Kovács Mihály elveszett festménye.

5. kép. Lenkey Károly ezredes vázája.
Egerben élő leszármazott tulajdonában.

Lenkey Károly
Eger, 1848. július 2.

6. kép. Lenkey Károly nemzetőr őrnagy levele és aláírása.
Eger, 1848. július 2.

7. kép. A Heves megyei nemzetőrök harcai 1848 nyarán a Délvidéken.
A térkép HAJAGOS J., 1995. 118. lapon közölt ábrája.

Epilógus

Az előző oldalakon egy küzdelmes életúttal megáldott ember, Lenkey Károly honvédezzredes életét kísérhettük végig. Ma a forradalom és szabadságharc közelgő 150. évfordulójára készülődő országunkban bizonyára több száz ismert és kevésbé ismert szereplője kerül reflektorfénybe az egykori eseményeknek. Lenkey Károly is egyik hőse a polgári szabadságért és nemzeti függetlenségért vívott harcnak. Olyan hőse, mint bármely ember, akinek hibái és erői voltak. Talán furcsának tűnik az olvasónak, ha ma kicsinyesnek tűnő sértődékenységről olvas, amely tulajdonsága többször készítette arra, hogy egy időre félreálljon, átmenetileg letegye a fegyvert. Ember vonása, a sértődékenység, az anya nélkül felnőtt Lenkey fivérek jellemzője, amely egy gyermekkori trauma következménye.

Nevezetesen arról van szó, hogy az anya nélkül felnőtt Lenkey fiúkban a család felbomlását és az édesanyjuk elvesztése egész életükre kiható, lelki sérüléseket okozott. Az is furcsának tűnhet, hogy Lenkey Károly ezredes életében milyen nagy szerepet volt a tiszti becsületszónak. Napjainkban e fogalom súlyát egy nagy múltú nemesi család leszármazottjának köznapiság viselkedésében hajlandóak lennének talán egyfajta nemesi gögnök, s ezzel együtt retrográd erőnek minősíteni. Ha beleéljük magunkat az ő szerepébe, talán más értelmet kap a tiszti becsület. Ez a XIX. század olyan, háborúkkal teli korszak, amikor a parancsnok a katonái előtt megy, példát mutat és harcol, és nem a harcoló csapatok mögött egy jól védett irányító központból dirigál. A harc, a származás, a katonai szellem ilyen egyenes, hajlíthatatlan embereket kívánt. Talán ezért becsüljük, tiszteljük őket, mert egyenes derékmal vállalták a sorsukat.

Irodalom

Rövidítések

DIV.LUK.TA = Dobó István Vármúzeum, Legújabbkori Történeti Adattára, Eger

HML = Heves Megyei Levéltár. Eger

KLÖM.= Kossuth Lajos Összes Munkái

MOL.= Magyar Országos Levéltár, Bp.

T ÁGOSTON László

1983 Három ismeretlen Lenkey –levél. = Honismeret 5. szám 31-35

1984. Lenkey tizedes = Magyarország, XXI. évf. 3. sz. január 15; 22

1987 A suszterinas. Színmű egy felvonásban.1. rész = Hevesi Szemle. XV. évf. 2. 2-9; 2. rész. = Hevesi Szemle, XV. évf. 3.sz. 5-9.

ÁLDÁSSY Antal -CZOBOR Alfréd

1940. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának címeres levelei. VI. Bp.

BARTHA Albert

1930. Az aradi 13 vértanú pörének és kivégzésének hiteles története. Bp.

BENDA Kálmán

1983. Magyarország történeti kronológiája. III. Bp.

BODNÁR László

1987. Az egri és a mátraaljai történelmi borvidék. Eger.

BONA Gábor

1983. Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban. 1848-1849. Bp.

BOROVSKY Samu (szerk.)

1909. Heves vármegye . Bp.

BREZNAY Imre

1924. A két Lenkey (Lenkey Károly) = Egri Népújság XLI. évf. 147.sz. június27.
1-2 ; XLI. évf. 148.sz. június 29. 1-2

CSIFFÁRY Gergely

1993. Lenkey János emléke a magyar irodalomban (Régi ismeretek, s újabb
adalékok Lenkey János irodalmi utóéletéhez. – Archivum Supplementum.
Heves Megyei Levéltár Közleményei. Különszám. Eger, 1993. 57-67. Szerk.:
Bán Péter – Á. Varga László.

1996. Lenkey János életének válságos pillanatai. – Horváth László (szerk.):
A tavaszi hadjárat (1996. március 14.-i tudományos konferencia anyaga.)
Hatvan, 1996. 83- 102

CSÍKVÁRI Antal

1939. Borsod vármegye (Borsod, Gömör és Kishont K.E. E. vármegyék). Miskolc.
Vármegyei monográfiák. V.

EGERVÁRI (POTEMKIN) Ödön (közli)

1869. Lenkey Károly honvéd ezredes emlékirataiból = A Honvéd 15-25.szám.
118-120; 127-129; 134-136; 142-144; 150-151; 159-161; 167-168;
177-178;185;193- 194; 200-201.

FORGON Mihály

1909. Gömör-Kishont vármegye családjai. II. Kolozsvár.

HAJAGOS József

1995. Heves megyei nemzetőrök részvétele a bácskai harcokban. = Mátrai
Tanulmányok. 1995. Göngyös.95-120. Szerk.: Horváth László

HELLEBRONTH Kálmán

1939. A magyar testőrség névkönyve. 1760-1918. Bp.

ILA Bálint

1940. Település és nemesség Gömör megyében a középkorban = Turul , LI. 1-2
füzet 1-28.

KACZIÁNY Géza

1906. Magyar vértanúk könyve. Bp.

KÁSZON IMPÉRFALVI CSUTAK Kálmán

1868. Aradi fogságom alatt írt adatok az 1848/49. évi szabadságharc különösen

Erdély havasai ellen vezetett hadjáratról. Pest.

KOLACSKOVSKY Lajos

1947. Megyénk részvétele az 1848-49-i szabadságharcban. = Heves megyei Kalendárium az 1948. jubileumi évre. Eger, 31-43.

KOSSUTH Lajos összes munkái. XV.

1953. Kossuth Lajos 1848/49.-ben IV. Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Második rész. 1849. január.1. –április 4.
Sajtó alá rendezte: Barta István. Bp.

1955. Kossuth Lajos 1848/49.-ben. V. Kossuth Lajos kormányzóelnök iratai. 1849. április 15.-augusztus 15. Sajtó alá rendezte Barta István. Bp.

LEGÁNYI Ferenc

Én. Múzeumi Napló. I. Gyöngyös, Mátra Múzeum Adattára.

Magyarország hadtörténete II.

1984. Főszerk.: Liptai Ervin Bp.

MÁRTONFFY Károly

1854. Eger szőlő-gazdászata = Kubinyi Ferenc –Vachot Imre (szerk.): Magyar-és Erdélyország képekben. VI. Pest, 61-77

NAGY Iván.

1860. Magyarország családjai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. VII. L-M. Pest

OROSZ Ernő.

1906. Heves és a volt Külső-Szonok egyesült vármegyék nemesi családjai. Eger. Siebmacher's Grosses und allgemeines Wappenbuch. Der Adel von Ungarn. III. Band. Nürnberg, 1888.

RÓZSA György-SPIRA György

1973. Negyvennyolc a kortársak szemével. Bp.

SOÓS Imre

1955. Vasércbányák és vashámorok a Bükk hegységben a 18. században. = Bányászati Lapok. 7-8. 427-432.

1967. Az első magyarországi „timsógyár”.= Az Egri Tanárképző Főiskola Évkönyve. V. kötet. Eger. 371-403.

SZINNYEI József

1900. Magyar írók élete és munkái. VI. kötet. Bp. (Peprint kiadás)

TARDY Lajos
1982. Régi feljegyzések Magyarországról. Bp.

Gergely Csiffáry

Lebenslauf des Honvedobersten Károly Lenkey (1803–1874)

Wenn wir den Namen Lenkey hören, fällt uns fast allen das Gedicht "Lenkeis Schwadron" von Sándor Petőfi ein. In diesem Gedicht stellt der Dichter ewiges Andenken an János Lenkey und an die Flucht des von ihm geführten Honvedschwadrons dar. János Lenkey war der jüngere Bruder von Károly Lenkey, aber sein Leben und seine Person lebt in dem allgemeinen Bewusstsein viel tiefer, da er immer mit den 13 Märtyrern von Arad erwehnt wird. Er wurde von der Willkürherrschaft der Habsburger in den Wahnsinn und in den Verfall getrieben. Nachdem die Person und Tätigkeit Károlys, des anderen Lenkeys, kaum bekannt ist, wollte der Verfasser die Leser mit dem Leben des Honvedobersten Károly Lenkeys (1803–1874) bekannt machen.

CSIFFÁRY GERGELY
Heves Megyei Levéltár
H-3300 Eger
Mátyás király u. 62.